

Viite

Asia

Venäjän metsänhoidon ohjelmat

Asiasanat VENÄJÄ, KESTÄVÄ METSÄTALOUS

Hoitaa UM ITÄ-22

Hoitaa UE MOS

Koordinoi

Tiedoksi

ITÄ-23; ITÄ-24; ITÄ-25; KPO-03

BER; PIE

KTM; MET; METSÄHALLITUS; METSÄNTUTKIMUSLAITOS; METSÄTEOLLISUUS RY;

MMM/MEO; MTK; SUOMEN YMPÄRISTÖKESKUS; YM

Venäjän federaation tavoiteohjelman "Venäjän ekologia ja luonnonvarat 2002 - 2010" alaohjelmassa "Metsä" määritellään myös metsänhoidon tavoitteet ohjelmakaudelle.

Tavoitteita täsmennetään federaation metsänuudistamisen ohjelmassa vuosille 2002- 2010.

Federaation subjektit laativat myös omat metsänuudistamisen ja metsänhoidon ohjelmansa.

Parin viime vuoden suoritustilastojen mukaan ohjelmissa asetetut tavoitteet on saavutettu.

Nykyisen laajuisella ja tyyppisellä toiminnalla ei pystytä merkittävästi muuttamaan lehtipuuvaltaisuuden suuntaan mennyttä metsien kehitystä. Alueelliseen metsänhoito-ohjelmien laadintaan valmistellaan uusia periaatteita.

Federaation ohjelma "Metsä"

Venäjän federaation hallituksen 18.01.03 vahvistamassa metsätalouden kehittämisen periaateohjelmassa vuosille 2003 - 2010 viitataan federaation tavoiteohjelman "Venäjän ekologia ja luonnonvarat 2002 - 2010" alaohjelmaan "Metsä", jossa määritellään myös metsänhoidon tavoitteet ohjelmakaudelle. Tavoitteena on päätehakkuiden kaksinkertaistaminen tasolle 220 milj. m³/v vuoteen 2010 mennessä. Ohjelma sisältää seuraavat metsänhoidon tavoitteet:

Metsänuudistaminen yhteensä	800 000 ha /v
Metsänviljely	200 000
Luontaisen uudistamisen edistäminen	600 000
Metsitys	20 000

Taimikonhoito ja taimikoiden
vakiintuminen

1 000 000 ha/v

Metsänuudistamisen tavoitteet ovat selviä mutta tavoite taimikonhoidon ja taimikoiden siirtymisestä vakiintuneiden luokkaan on epämääräinen. Luonnonvaraministeriön tilaston mukaan taimikonhoitoa tehtiin vuonna 2001 580 000 ha. 1990-luvun lopulla taimikonhoidon kokonaistarpeen arvioitiin olevan 9 milj. ha. Vuotuisen hoitotarpeen arvio oli noin 1 milj. ha. Jaksolla 1993-1998 taimikonhoitoa oli tehty 700 000 ha vuodessa. Taimikonhoitoa ei käsitellä federaation ohjelmissa tarkemmin mutta metsänuudistamiselle on tehty oma erityisohjelmansa.

Federaation metsänuudistamisen ohjelma 2002 - 2010

Ohjelma jakaantuu seuraaviin pääkohtiin: metsänuudistaminen, taimikoiden vakiinnuttaminen, siemenhuolto, taimituotanto ja metsänviljelytekniikka (Girjajev 2003).

Viime vuosina avohakkuiden vuotuinen ala on ollut keskimäärin 600 000 ha/v ja metsää on uudistettu keskimäärin 800 000 ha vuodessa. Hakkuiden vähennyttyä metsäpaloalojen osuus viljeltävästä pinta-alasta on kasvanut. Vuoden 2002 alussa metsänviljelyn kokonaistarpeen arvioitiin olevan 33 milj. ha. Metsätaloussuunnitelmien yhteenvedona metsänviljelyn tarve on noin 400 000 vuodessa ja luontaisen uudistamisen edistämisen tarve 800 000 ha vuodessa. Vuonna 2002 saavutettiin metsänuudistamisen tavoitteet; metsänviljelyä tehtiin 226 000 ha ja luontaisen uudistamisen edistämistä 816 000 ha. Viljelyalojen agroteknistä hoitoa tehtiin 1.1 milj. ha. Metsänviljelyn normikustannus on noin 115 euroa/ha ja luontaisen uudistamisen edistämisen noin 10 euroa/ha.

Alueelliset metsänhoito-ohjelmat

Federaation Metsä-ohjelman pohjalta on subjekteille annettu määräykset laatia alueelliset metsänuudistamisen ja metsänhoidon ohjelmat. Novoseltseva (2003) kuvaa tätä prosessia todeten, että laaditut ohjelmat ovat laadultaan vaihtelevia ja kestoaltaan 1-5 vuoden mittaisia. Syksyyn 2002 mennessä oli tehty 47 alueellista ohjelmaa, joista vain 2 (Voronežin ja Belgogradin) oli tehty täysin ohjeiden mukaan. Suunnitteluyritys Rosgiproles on laatinut ohjeen suunnitelmien rakenteen yhtenäistämiseksi ja siellä valmistellaan myös tietokantaa työlajien kustannuksista ja tuotoksista eri menetelmillä ja erilaisissa oloissa. Ohjelmiin voi sisältyä myös taimikonhoidon ja harvennusten tarkastelua mutta pääpaino on selvästi metsänuudistamisessa. Suurimpana ongelmana on rahoituksen epävarmuus. Nykysäädösten mukaan rahoituksen tulisi tulla pääosin subjektien budjeteista mutta vain muutama subjekti on pystynyt merkittävästi rahoittamaan metsänhoitoa.

Suunnitteluyritys Rosgiproles valmistele parhaillaan täysin uusia periaatteita kertaalleen päätehakkuilla käsiteltyjen metsien puuntuotannon kehittämiseksi. Luoteis-Venäjällä on tarkoitus käynnistää pilot-projekteja uusien toimintaperiaatteiden testaamiseksi.

Arviointia

Metsänhoidon ohjelmia on laadittu sekä federaatiolle että alueille. Ohjelmien tavoitteiden painopiste on metsänuudistamisessa. Luonnonvaraministeriö tiedotti keväällä, että metsähallinto saavutti vuonna 2002 federaation tavoiteohjelmien edellyttämät tavoitteet. Sama toteamus on tehty parina edellisenäkin vuotena. Määrälliset tavoitteet ja työsaavutukset näyttäisivät näin olevan suurin piirtein tasapainossa.

Ilmeisesti tavoitemääriä ei ole mitoitettu pelkästään metsänhoidollisten tarpeiden perusteella vaan siten, että niiden saavuttaminen on nykyresursseilla mahdollista.

Toiminnassa on suomalaisesta näkökulmasta katsottuna laadullisia eroja:

- Metsänviljelyn päätavoitteena näyttää olevan peitteellisen metsäpinta-alan maksimointi eikä puuntuottaminen. Usein viljelyn tulos on huono viljelymateriaalin ja -tekniikan puutteiden sekä jälkihoidon laiminlyöntien takia. Luontaisesti syntyneitä taimia ei yleensä hyväksytä täydennykseksi vaan pyritään kaavamaisen metsikön rakenteeseen.
- Luontaisen uudistamisen edistämisen tulosten arviointi on vaikeaa. Alhainen toteutunut keskikustannus noin 2 euroa/ha verrattuna normikustannukseen 10 euroa/ha kertoo sen, että kysymys on hyvin kevyistä toimenpiteistä.
- Taimikonhoidon ohjeiden mukaan suositaan lieviä ja usein toistuvia käsittelyjä. Niistä kertyy tilastoitua pinta-alaa mutta vaikutus metsikön kehitykseen on vähäinen.

Vaikka ohjelmiin kirjatut metsänhoidon määrälliset tavoitteet on viime vuosina saavutettu on kuitenkin runsaasti informaatiota siitä, että metsien metsänhoidollinen tila kehittyy huonompaan suuntaan. Pääongelma on vähäarvoisten lehtipuiden osuuden lisääntyminen. Pisarenko et al. (2001) mukaan Euroopan puolen Venäjällä koivu- ja haapavaltaisten metsien osuus on noussut 25 %:iin metsäalasta. Tsvetkov (2000) esitti, että lehtipuiden osuus on pohjoisen taigan vyöhykkeessä 18 %, keski-taigassa 19 % ja eteläisessä 53 %. Pisimmälle lehtipuuvaltaisuuden kehitys on mennyt monilla Keski-Venäjän alueilla, missä metsiä on käytetty tehokkaasti jo pitkään. Esimerkkeinä voidaan mainita seuraavien alueiden lehtipuuvaltaisten metsien osuudet: Kaluga 58 %, Novgorod 57 %, Kostroma 53 %, Moskova 49 %, Tver 47 %, Vologda 45 %. Siperiassa tehokkaan metsän käytön alueilla on menossa samansuuntainen kehitys. Samalla saavutettavissa olevien havumetsien hakkuumahdollisuudet vähenevät. Mielienkiinto kertaalleen hakattujen metsien peittämäksi saatujen alueiden metsänhoidollisen tilan kehittämiseen on ollut toistaiseksi vähäinen. Venäläisellä perinteisellä korjuuteknologialla on vaikea tehdä metsien tilaa parantavia kasvatushakkuita näissä uuden sukupolven rakenteeltaan sekalaisissa metsissä.

Jo pitkään jatkuneen lehtipuuvaltaisuuden johtavan kehityksen kääntäminen havupuiden suuntaan vaatii tehokkaampia metsänhoito-ohjelmia kuin nykyiset. Tarvitaan sekä hakkuiden että metsänhoidollisten harvennusten kehittämistä:

- Alueilla, missä on runsaasti varttuneita lehtipuumetsiä, tarvitaan monipuolisten ylipuu-, harsinta- ja muiden valintahakkuiden ohjelma, jolla hyödynnetään havupuiden luontaisen uudistumisen ja olemassa olevien alikasvosten mahdollisuudet mahdollisimman hyvin. Metsänviljely olisi vain täydentävä menetelmä. Hakkuutoiminta riippuu lähes täysin lehtikuitupuun kysynnästä. Monilla alueilla ei ole tällä hetkellä mahdollisuuksia laajaan toimintaan. Suomeen suuntautuvan lehtikuitupuun viennin painopistealueilla suomalaiset toimijat voisivat tuoda aktiivisesti esille metsänhoidollista näkökulmaa ja vaikuttaa toiminnan suunnitteluun siten, että monipuolisilla hakkuilla kehitettäisiin metsien tilaa mahdollisimman hyvin.
- Taimikonhoidon tehostamisella ja toiminnan ulottamisella myös varttuneempiin riukumetsiin voidaan ohjata metsien kehitystä haluttuun suuntaan. Nykyiset ohjeet, suunnittelu ja työtekniikka kaipaavat perusteellista kehittämistä. Tämän toiminnan tehostaminen voitaisiin aloittaa milloin tahansa. Koska resurssit eivät riitä kaikkien hoidon tarpeessa olevien metsien käsittelyn, tulisi toiminta kohdistaa sijainniltaan ja kasvuedellytyksiltään parhaisiin kohteisiin, missä

nopeimmin luodaan tulevaisuuden uusia hakkuumahdollisuuksia. Nyt niukat metsänhoito-resurssit hajautetaan liiaksi. Kansainvälisen rahoituksen kohdistaminen tähän toimintaan olisi tehokasta kestävän metsätalouden ja metsien suojelun edistämistä, koska aikaisemmin hakattujen metsien tehokas hoito vähentää tulevaisuudessa syrjäisten luonnontilaisten metsien hakkuupainetta.

Lähteitä:

- Girjajev, M. D. 2003. O perspektivah razvitija lesvosstanovlenie v 2002 - 2010 (Metsänuudistamisen kehittämisenäkymiä 2002 - 2010). Lesohozjajstvennaja Informatsija 2003(1): 35-37.
- Novoseltseva, A. I. 2003. Osobennosti razrabotki regionalnyh programm lesvosstanovlenija v lesnom fonde R F na period 2003 -2010 godov (Venäjän alueellisten metsänuudistamisen ohjelmien 2003- 2010 laadinnan erityispiirteitä). Lesohozjajstvennaja Informatsija 2003 (2): 26-30.
- Pisarenko, A., Strakhov, V., Päivinen R., Kuusela, K., Dyakin, F. and SdobnovaV. 2001. Development of forest resources in the European part of the Russian federation. Brill-Leiden-Boston-Köln. 102 p.
- Tsvetkov, V. F. 2000. Kamo gradeši. Izd. Arhang. gos. universiteta. Arhangelsk. 253 s.

LIITTEET

-